

ZA CANKARJEVO TEKMOVANJE BOMO PRVOŠOLCI LETOS BRALI KNJIGO PIKO DINOZAVER LEOPOLDA SUHODOLČANA

Le pogumno, le za Pikom Dinozavrom!

V prvi razred otroci pridejo z zelo raznolikim predznanjem in spretnostmi. Z letošnjim šolskim letom je stopil v veljavo posodobljeni učni načrt za slovenščino in tudi ta določa, da naj *učiteljica oz. učitelj učencem in učenkam prilagaja pouk glede na njihove zmožnosti in druge posebnosti*. In Cankarjevo tekmovanje je zagotovo priložnost, da svoje sposobnosti poglobljajo učenci, ki kažejo več interesa in bolj razvite spretnosti na področjih branja in pisanja.

Krovna tema letošnjega tekmovanja za Cankarjevo priznanje je **Jaz, ti, mi vsi**. Kliče Le pogumno, le za mano!, kar je tudi naslov pesmi Anje Štefan, iz katere je verz vzet. *Pesnica pravi, da ...*

»tu je čuden red v veljavi,
ni več dober, ni več pravi,
ni pravičen, jasen, čist,
vse poganja le korist.«

A je ohranjeno upanje: prej ko slej nam že uspe. Ne bojimo se življenja. (Blažič in Krivec Dragan, 2018)

Jaz, ti, mi vsi kliče k ustvarjanju lepega življenja v skupnosti, v kateri dandanes živimo vse preveč drug mimo drugega in smo osredotočeni na individualne cilje posameznika. Pozabljamo pa, da je za lepšo prihodnost vseh nas pomembno, kako delujem jaz, kako deluješ ti in navsezadnje mi vsi ter da lahko vsak po svoje, na sebi lasten način, prispeva k bogatejšemu in pestrejšemu svetu. Kajti, tudi kot zgodbo Požar zaključí Neli Kodrič Filipić, mi vsi smo *samo ljudje, ki radi živimo skupaj*, samo ljudje. V svoji srčiki bi pač vsi radi, da nam je lepo, mar ne? Kaj pa je tisto, od česar nam je toplo pri srcu in kar dela življenje lepše?

Neizpolnjene želje gotovo spodbujajo nekatera ravnanja. Benjamin iz Suhodolčanovega Pika Dinozavra je deček, katerega močna želja celo ustvari zgodbo. Kaj je v otroških glavicah prvošolčkov krivično in ni pravično ter kakšen red bi vzpostavili sami, bomo raziskovali med pripravami na Mehurčke 2020.

Letos bomo v okviru Mehurčkov – Cankarjevega tekmovanja v 1. VIO – z najmlajšimi šolarji brali slikanico Leopolda Suhodolčana, ki jo je ilustrirala Marjanca Jemec Božič – **Piko Dinozaver**. Izdaja iz leta 2011 iz zbirke Domače branje Knjiga pred nosom ponuja zanimiv nabor idej, za katerega je didaktični instrumentarij pripravila Vida Medved Udovič in ki nam lahko služijo kot

Zanimivost o Leopoldu Suhodolčanu

Leopold Suhodolčan

(10. 9. 1928 – 8. 2. 1980) je poleg številnih knjig, ki jih je napisal za otroke in mladino, tudi učil in ravnateljaval v Prevaljah na osnovni šoli ter skupaj s profesorjem Kotnikom ustanovil **prvo bralno značko**. Kristina Brenkova se v knjigi Srečanja z umetniki spominja, kako je prisostvovala prvi podelitvi bralnih značk in neizmerni sreči otrok, ki so jih preieli.

izhodišče za nadaljnje delo. Prav tako nekaj iztočnic podaja dr. Igor Saksida v skupnih izhodiščih za pripravo na letošnje Cankarjevo tekmovanje, ki jih najdemo na spletni strani Zavoda za šolstvo.

Vemo, da gre pri slikanici zmerom za preplet besednega in vidnega sporočila, ki ga sama narava tovrstne knjige ponuja. Za otroke je pomembno, da ob branju slikanice vsi spremljajo tudi ilustracije, saj se ob tem tvorijo polnejši pomeni, ilustracije besedilo na določenih delih vsebinsko tudi dopolnijo. Literarnoestetsko doživetje književnega dela je ob sinhroni recepciji slikanice zagotovo polnejše in bogatejše ter ponuja več izhodišč tako za interpretacijo kot za poustvarjanje.

Slikanica iz omenjene izdaje vsebuje tudi pogovor z ilustratorko in takoj na začetku se zastavi vprašanje, zakaj je za Pika dinozavra izbrala rumeno barvo. Na zanimivo vprašanje, kakšno barvo bi za Pika izbrali vaši učenci, lahko odgovorimo v primeru, če prekršimo pravila sinhronne recepcije slikanice in opravimo prvo branje brez ogleda ilustracij, ki jih bo v naslednjih branjih prav gotovo užitek opazovati ter se o njih tudi pogovarjati. Piko seveda ni običajen brezbarven dinozaver, ampak ima svoj značaj – katero barvo bi mu pa pripisali vi?

Pisatelji in ilustratorji lahko sodelujejo na različne načine, v primeru avtorske slikanice gre celo za eno osebo, ki slikanico napiše in ilustrira. Tudi tovrsten preplet narekuje recepcijo slikanice. Marjanca Jemec Božič je besedilo Leopolda Suhodolčana in slikanico z ilustracijami mestoma pomensko obogatila, zato naj se pogovor o prebranem vrti tudi okrog vprašanj tipa – kako pa to veš? Ti o tem govori besedilo ali ilustracija? Kaj še opaziš na ilustraciji? Kaj na ilustraciji ti to sporoča?

Pred branjem se pogovarjamo o otrokovih željah. Katere so tiste skrite želje, ki jih otroci imajo, kaj si močno želijo? Kakšna pa bi bila želja, če bi se lahko uresničila le v domišljiji? Želje lahko zaupajo drug drugemu v parih ali jih zapišejo na listek, ki ga nato vržejo v kozarček ali skrinjico želja.

Pogovarjamo se o hišnih ljubljenceh, ki jih otroci imajo, o tem, kako skrbijo zanje, kakšna imena imajo. Ima kdo kakšnega nenavadnega hišnega ljubljence, morda kameleona ali črčke? In če bi doma imeli dinozavra? Kako pa mislite, da bi morali poskrbeti zanj? Kaj pa dinozavri jedo? Hodijo na sprehode? In kaj na to pravijo odrasli? S tovrstnimi aktivnostmi bomo otrokom odstrli horizonte pričakovanj in jim odprli vrata za identifikacijo s književnim junakom. Pogovarjamo se lahko o tem, kako bi dali ime psu, če bi ga imeli. Besedilo napovejmo in otrokom povejmo, da bodo slišali zgodbo o dečku, ki si je najbolj na svetu želel psa.

Med branjem. Besedilo berimo z otroki večkrat. Z vsakim novim branjem otrok opazi in zazna druge besedilne signale in tako pogloblja doživetje.

Ker bomo z učenci besedilo brali večkrat, bi bilo morda zanimivo besedilo najprej samo prebrati, brez prikazovanja ilustracij. Nato lahko otroke vprašamo, kateri deli besedila so se jim najbolj vtisnili v spomin in jih poprosimo, naj postanejo ilustratorji in

ta del besedila ilustrirajo. Povemo jim, da je tako naredila tudi čisto prava ilustratorka Marjanca Jemec Božič. Dogovorimo se za enotno likovno tehniko, pa naj bodo to suhe barvice, kolorirana risba, kjer osnovo narišejo s črnim flomastrom in jo nato obarvajo z barvicami ali z vodenkami, lahko rišejo tudi z voščenkami ... Njihove ilustracije nato zložimo na tablo v časovnem zaporedju, kot so se dogodki odvijali v zgodbi. Ob tem naj otroci pripovedujejo, kaj so upodobili. Nato bo gotovo zanimivo primerjati njihove ilustracije s podobami ilustratorke, ki jih lahko dodate v časovnico ter jih ustrezno razporedite.

Naslednja branja opravite ob ogledu ilustracij, ki jih naj dobro vidijo vsi učenci.

Ob branju besedila se z otroki pogovarjajte: Kdo je to zgodbo napisal? So v tej knjigi samo besede? Kdo pa je prispeval ilustracije? Kako pa to lahko izvemo?

Usmerimo jih na morebiti prezrte besedilne signale. Koga vse smo srečali v zgodbi? Kdo je Benjamin? Kakšen je? Koliko pa mislite, da je star? Kaj si Benjamin najbolj želi? Kdo še nastopa v zgodbi? Kakšni so? Kakšen je pes iz sanj, ki zvečer obiše Benjamin?

PRI BENJAMINU DOMA: Kje se zgodba začne? Kdo še živi pri Benjaminu doma? Kakšen red velja tam? Kaj pravi teta o tem, da bi Benjamin imel psa?

PRED BLOKOM, NA VOGALU STOLPNICE (štiri nadstropja): Kako je Benjamin dobil Pika Dinozavra? Kakšen je bil Piko Dinozaver? Kako se je slišalo, ko je Piko Dinozaver hodil? Kako velik je bil in kako se je vedel? Kaj se je zgodilo, ko je pomahal s svojim repom? In ko se je povaljal po pesku? Kaj pa, ko se je postavil na zadnje noge, kaj je naredil in kako je bilo? Kaj so pa ob pogledu nanj začutili drugi? Kaj pa je čutil Benjamin? Se tudi vi kdaj počutite tako? Kaj si je želel? Kako so se odzvali Benjaminovi prijatelji, ko je s seboj pripeljal Pika Dinozavra? Kaj so rekli, ko je Piko pojedel nekaj listja z drevesa? In ko je zamahnil z repom? Kaj je potem rekel Benjamin?

MESTO: Kam se je Benjamin nato s Pikom odpravil? Kaj se je dogajalo, ko se je premikal skozi mesto? Kako so ravnali ljudje? Kaj se je zgodilo, ko sta z Benjaminom prišla do cvetličarne? Kaj ti to pove o Piku Dinozavru? Kaj se je pa zgodilo, ko sta prišla do trgovine s sadjem in zelenjavo?

MESTNI PARK: Kam prispeta potem? Kaj se je tam dogajalo? Misliš, da je bilo to zabavno? Kaj je oznanil župan, ko je izvedel za Pika Dinozavra? Kaj so o tem menili meščani? Kako se je ob tem počutil Benjamin?

MUZEJ: Kaj se je zgodilo, ko je šel Benjamin po zelenjavo za Pika Dinozavra? Kdo je bil mož s kapo? Kaj na koncu sklene Benjamin? Kaj misliš, bo Benjamin še videl Pika Dinozavra, kaj se bo zgodilo?

Pomembno je ustvarjati okolje, v katerem učenci radi govorijo o svojem doživljanju in imajo čas in prostor oblikovati svoje mnenje ter ga ubesediti. V fazi pogovora o

besedilu naj govorijo učenci, učitelj naj učence le usmerja z vprašanji ter podvprašanji. Za mnenje naj povpraša tudi ostale: Kaj pa ostali, se strinjate, bi kdo še želel kaj dodati, k temu kar je povedal *Luka*?

(Po)ustvarjalnica

S prvošolci se tudi igrajte, ne omejujte se zgolj na pogovore in zapise ter risbe o prebranem. Seveda tudi pišite. Bralna zmožnost učencev se pri Mehurčkih namreč vrednoti na podlagi pisnih izdelkov učencev. In berite zapisane zgodbe. Otrokom se zdi posebej imenitno, kadar je njihova dobra in zanimiva zgodba prebrana na glas in jo lahko slišijo tudi drugi.

Nekega dne sem skozi okno svoje sobe zagledal ...

Morda naredite »okno« iz večje katronske škatle. Otroci naj ležejo na tla, eden se prebudi in pokuka skozi »okno«. Ker zagleda nekaj res nenavadnega, zbudi tudi ostale, ki stečejo pogledat, a ker tega, kar je prvi otrok zagledal, več ni, jim nato pripoveduje o tem, kako je bilo. Ostali ga pa lahko spodbujajo z dodatnimi vprašanji o podrobnostih, ki jih zanimajo. Igro lahko ponovite večkrat z različnimi igralci/pripovedovalci, motivi ter pripovedmi.

Zvezdice, zvezdice spremenite se v ...

Učenec (čarodej) si pokrije oči ter se vrti okrog svoje osi. Potem ko izgovori urok »Zvezdice, zvezdice spremenite se v (na primer dinozavre, ali tobogane, ali metle)!«, preostali učenci (zvezdice) zavzamejo držo, ki po njihovem ponazarja podani pojem. Ob tem se trudijo biti domiselni. Čarodej nato preizkusi uporabnost in domiselnost pojma, ki ga je ukazal narediti. Izbrani učenec je čarodej v naslednjem krogu.

V sanjah mi je naproti pritekla/pritekla ... Opiši, kako je izgledal/izgledala. Učenci lahko zapišejo, kakšno bitje je to bilo, lahko pa izhajamo tudi iz likovne aktivnosti, kjer učenci individualno ali po skupinah iz (Lego) kock sestavijo nenavadno bitje ali pa v različnih revijah lahko poiščete tudi fotografije različnih živali, jih razrežete ter v tehniki kolaža sestavite novo bitje. Otroci lahko opisujejo, kaj lahko to bitje počne, povedo, kako bi ga poimenovali in podobno.

Izdelajte načrt ali maketo mesta, v katerem je živel Benjamin. Otroci naj prispevajo še svoje ideje o tem, kam vse bi se lahko Benjamin in Piko Dinozaver odpravila in kako bi tam bilo.

Otroke spodbujajte, da si izmislijo nove domišljjske svetove, ki bodo ukrojeni po njihovi meri. Benjamin je junak, ki se s svojim domišljjskim prijateljem poda na vznemirljivo potovanje skozi mesto. Kam pa se boste s svojimi najmlajšimi bralci podali vi? Tudi mentorji in mentorice ste povabljeni prispevati svoje ideje!

Pa se podajmo na razburljiv potep s Pikom in Benjaminom!

Za poglobljeno branje:

Kordigel Aberšek, Metka. 2008. Didaktika mladinske književnosti. Ljubljana, Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Saksida, Igor. 2008. Poti in razpotja didaktike književnosti. Mengeš, založba Izolit.

Suhodolčan, L. 2011. Piko Dinzaver (zbirka Knjiga pred noskom). Ljubljana, Mladinska knjiga.

Spletna stran Zavoda RS za šolstvo

<https://www.zrss.si/ucilna-zidana/tekmovanja/tekmovanje-iz-slovenscine-za-cankarjevo-priznanje>

Priporočila za branje sem pripravila Tanja Jankovič